

NOORD-AMERIKA 4 WEEK 8 - 12

VAN ONTARIO NAAR YUKON

Ons laatste verslag is al meer dan vier weken oud. De hoogste tijd om onze laatste reiservaringen op papier te zetten.

Rijdend over de Cassiar en later de Alaka Highway, met de laptop op schoot. Nauwelijks verkeer, mooi asfalt, links en rechts bomen en bergen, met sneeuw en soms een gletsjer. Veel rivieren en meren en uitgestrekte velden met gele en paarse bloemen of gras. We zitten nu in British Columbia en zijn gisteren even over de grens geweest tussen Canada en de Verenigde Staten. Langs de kust ligt namelijk een smalle strook Alaska waar alleen ghosttown Hyder per auto bereikbaar is. Maar daarover later.

We lieten jullie achter op Manitoulin Island waar we onze eerste Pow-wow bezochten. De foto's laten zien dat het een kleurig spektakel is. Tegelijkertijd is het een ceremonieel gebeuren met gebed en openingsrituelen, waarbij de camera's in de tas moet blijven. In het midden van de arena staat een overkapping waar de trommelaars zijn beschermd tegen de zon. Daaromheen in een grote cirkel zijn de overdekte zitplaatsen, die voor het grootste deel gevuld zijn met familie en vrienden van de deelnemers. Verder in het parkje de gebruikelijke kramen met local food en snuisterijen. Een opperspreekstalmeester van het blanke ras geeft uitleg, waarna de plaatselijk Indian Chief voorgaat in gebed en de dansgroepen van de verschillende stammen voorstelt. Ze gaan rond met hun officiële vlaggen en andere tekenen van hun waardigheid. Naast ons zit een First Nation, zoals de Indianen worden genoemd, behoorlijk bedwelmd door alcohol en stickies, maar nog in staat om de ceremonies toe te lichten. Tussendoor loopt hij even naar de dichtstbijzijnde Chief die hem wat wierook toeblaast. Buurman is vertrokken op het moment dat de Union Flag door een van de groepen uit de VS wordt gepresenteerd. Dat staat hem niet aan. "It's the flag of slavery!", en boos loopt hij weg.

Eerst komen de grassdancers, jonge indianen die het gras van de dansvloer symbolisch plat dansen. Daarna maken de verschillende groepen en families hun entree. Van jong tot oud, de een nog mooier uitgedost dan de ander. Na verloop van tijd raken sommige dansers in trance en maken steeds ingewikkelder danspatronen. Tot slot een danswedstrijd voor de verschillende leeftijdscategorieën.

In de namiddag verlaten we het dansterrein en Manitoulin Island en beginnen nu echt aan onze

‘oversteek’ via de Trans Canada Highway naar het westen. Langs het Bovenmeer, Thunderbay, Winnipeg, Edmonton, door de Nationale Parken Jasper en Banff, een ‘must see’, bereiken we Vancouver.

Voorbij Winnipeg rijden we een lus naar het noorden van Manitoba om via Flin-flon terug te keren op de doorgaande weg naar Edmonton.

We raken er steeds meer van doordrongen dat de afstanden hier echt groot zijn. Daar staat tegenover dat de wegen rustig zijn. En dat de volgende GPS-

aanduiding pas over driehonderd kilometer is, eenvoudig omdat er geen zijwegen of dorpen zijn.

Ondanks die leegte worden we regelmatig met auto-ongelukken geconfronteerd.

Voor Edmonton zien we een reusachtige zwarte rookkolom. De stad voorbij liggen de uitgebrande karkassen van twee grote vrachtwagens. Op het nieuws horen we dat de beide chauffeurs de botsing hebben overleefd.

In Ignace staan alle parkeerterreinen vol vrachtwagens. We moeten stoppen. Iets verderop heeft een dodelijk ongeval plaatsgevonden en dat betekent een uitgebreid onderzoek waarvoor de enige doorgaande weg van Canada voor onbepaalde tijd wordt afgesloten. Waarschijnlijk tot tien uur vanavond. Juist in Ignace gaat een onverharde weg naar enkele Indianenreservaten. Het is een ommetje van 260 kilometer, maar tot de volgende dag langs de weg staan is minder interessant. We komen langs een paar nederzettingen van pelsjagers en een First Nations-dorpje aan een mooi meer waar we picknicken. Helaas worden we ook regelmatig in het stof gezet door grote loggingtrucks, boomstammentransport, en bulkwagens met gravel...

Op een ochtend, net nadat we begonnen zijn aan een stevige klim op een gravelroad, zien we een grote auto-caravancombinatie, die uit de bocht gevlogen is, ondersteboven langs de weg liggen. Een paar dagen later rijden we ‘The Backroad’ tussen Likely en Barkerville. Gravel en veel losse dikke stenen. Enkele auto’s zijn gestopt en de mensen staan aan de rand van de weg naar beneden te kijken. “Ah, een beer!” denken we nog en ik pak mijn camera. Maar beren betekent: blijf in je auto zitten.

Tien meter lager ligt, nauwelijks zichtbaar door rotsblokken en bomen, een zwarte Honda. De chauffeur, Levy, verzamelt zijn bezittingen om naar boven te brengen.

Ik klauter voorzichtig naar beneden om hem te helpen; overal verspreid vind ik een koekenpan, ehbo-etui (!), sokken, een schoen; Levy zelf heeft geen schrammetje. Oorzaak van zijn slippartij: te hard gereden op een steile bochtige helling naar beneden én dat op gravel. Wat heeft die jongen een ongelooflijk geluk gehad. Was hij gewond geweest of erger en had hij niet uit zijn auto kunnen komen, dan had niemand hem in geen dagen gevonden. Hij was onzichtbaar geweest voor de enkele auto die over deze weg komt. We laden zijn spullen in en nemen hem mee naar Wells. In het plaatselijke motelletje wordt hij door de eigenaren liefderijk opgevangen. De volgende morgen gaan we nog even informeren. Levy heeft uitstekend geslapen en is meteen aan het werk gezet: hij mag de komende dagen kamers schoonmaken en het linnengoed wassen en vouwen. Daarvoor krijgt hij gratis onderdak en eten totdat hij zijn terugreis naar San Francisco heeft geregeld. In het weekend mag hij als vrijwilliger meedraaien met de organisatie van het plaatselijke folkrockfestival. Hij straalt van plezier. Lucky boy. Maar eerst gaat hij met de eigenaar in opdracht van de plaatselijke poli-

tieagent het wrak bergen in ruil voor de onderdelen. De agent is zo aardig om niets door te geven aan de Amerikaanse politie. Goed voor hem want hij is nog geen twintig en een ongeluk betekent dan dat je verzekeringspremie vervijfvoudigd wordt.

Elk dorp, elke regio is zich bewust van zijn eigen, vooral blanke geschiedenis. Gerestaureerde forten, trading posts, openluchtmusea, oude graansilo's. Ze vertellen verhalen, soms van hooguit honderd jaar oud. Hoe verder naar het westen, hoe jonger de historie. Maar ze brengen die geschiedenis wel heel realistisch tot leven. In de forten word je letterlijk en figuurlijk door pelshandelaren, jagers, goudzoekers, hurdy-gurdy girls en de smid meegenomen naar de negentiende eeuw en het is de bedoeling dat je als 'gedropte alien' het spel meespeelt. Prachtig. De vroegere gebeurtenissen zijn door veel van de avonturiers minutieus vastgelegd in hun dagboeken en ook de eerste foto's met grote kasten liepen hier al rond om opperhoofden en hun stamgenoten vast te leggen. Canada, vanaf Ontario verder naar het westen, is niet door ontdekkingsreizigers in kaart gebracht, maar door avonturiers, met name

de voyageurs, pelsjagers, gevolgd door de Engelse handelsmaatschappijen en politie die orde in de chaos trachtten te scheppen. Toen het in Europa mode werd de hoge hoed te dragen, werden bevervellen zeer gewild. Forten werden langs de rivieren gebouwd en dienden als verzamelplaats voor de huiden. Na maandenlange strooptochten vonden de jagers hier hun vertier en deden ze inkopen voor de volgende expeditie. Met de indianen werden overeenkomsten gesloten die voor de laatste partij zeer ongunstig waren.

Daarna volgde de goudkoorts en de houtwinning. De wildwest-verhalen lezen als een jongensboek.

Nu is het de winning van olie in Alberta en vele andere delfstoffen in dit gebied die nog steeds vrijgevochten

types aantrekt. Gelukzoekers zullen blijven komen naar dit immens grote gebied. Zoals Yukon, waar we nu zijn: twaalf keer Nederland en 35.000 inwoners, waarvan driekwart in Whitehorse.

Van alle westerse landen heeft Canada het minst last van de economische crisis en de toekomst ziet er florissant uit met al die bodemschatten. Keerzijde van de medaille zijn de hierdoor ontstane milieuproblemen.

De 'First Nations' is de huidige, politiek wel zo correcte benaming voor de vele indianenstammen. Naarmate ze meer van zich lieten horen, is de regering overgegaan tot rehabilitatie en het verlenen van compensatie in de vorm van toewijzing van eigen grondgebieden en eigen regelgeving. Zo waren we enkele dagen geleden in het Nisga'a Indianen-reservaat. Deze stam van ongeveer 5000 mensen heeft nu een eigen gebied met verregaande zelfbeschikking en een geldpotje van \$ 300 miljoen gekregen. Dat is te zien: een prachtig wegenet, moderne dorpshuizen en andere centrale voorzieningen. Maar ook hier

is, net zoals we al vaker hebben meegemaakt, het museum over hun cultuur gesloten, terwijl het open had moeten zijn. Een meisje dat er werkt, zit met haar vader al meer dan een uur op het 'management' te wachten. Dat is ook de klacht van de doorsnee Canadees; ze worden te veel in de watten gelegd, krijgen te veel geld dat weer leidt tot allerlei neveneffecten, zoals drank- en drugsverslaving, tienermoeders, kindverwaarlozing, enz. Juist op de dag dat we door hun gebied rijden, zien we een auto op de kop langs de weg liggen. In het dorp komen we tijdens onze picknick in gesprek met een aardige oude baas die vertelt over het ongeluk. Vier kinderen tussen 3 en 13 jaar. Ze hebben gisteren eerst drank gestolen en geconsumeerd in de muziktent waar we nu zitten en zijn daarna met de auto van de burens gaan joy-riden. Het is gelukkig goed afgelopen.

Overigens, veel indianen zijn al lang geïntegreerd in de Canadese samenleving. Inmiddels zijn er ook Chiefs die een mentaliteitsverandering voorstaan en dat duidelijk laten horen. Langzaam maar zeker begint ook de politiek andere wegen in te slaan. Laten we het houden op de tijd-geest!

Onder alle nieuwkomers zijn de Ukraïners een bijzondere groep. Ze werden ruim honderd jaar geleden gelokt met het aanbod van gratis grond en een geldbedrag. Het waren, en zijn nog steeds, harde werkers, die net als de vele Nederlandse boeren, mooie boerenbedrijven hebben opgezet. Zowel in Manitoba als Saskatchewan is veel van hun oorspronkelijke cultuur terug te vinden in de kleine dorpjes met Russisch-Orthodoxe kerken en de huizen met mooi aangelegde moestuinen. Bij Edmonton bezoeken we een als openluchtmuseum ingericht Ukraïens dorpje, waar hun geschiedenis tot leven wordt gebracht.

In Ontario leven ook veel Mennonieten en ook zij hebben hun eigen openluchtmuseum, waar laag-Duits wordt gesproken. Hun boerderijen herken je direct aan de grote moestuinen op het erf.

Hoogtepunt voor wat betreft 'living theatre' is Barkerville, het eldorado van British Columbia. Rond 1860 vertrokken 25.000 goudzoekers vanuit Californië naar deze plek om hun geluk te beproeven. Het werd de grootste stad ten noorden van San Francisco, maar was in 1900 veranderd in een spookstad, nadat elke centimeter was omgespit. Na nieuwe goudvondsten o.a. in Klondike, ging de trek verder, naar het noorden. Het is indrukwekkend om te zien hoe alles nu is opgebouwd als Canadian National Historic Site.

Onderweg worden we vaak aangesproken. Op de campings en tijdens de stops. Zo'n gele bak valt natuurlijk op. Er zijn twee soorten geïnteresseerden. Mensen die meer over onze reis willen weten en kenners. De laatsten zijn meestal mannen die de Landcruiser kennen. Je ziet ze hier niet, op een enkele uit Japan geïmporteerde wagen na, met het stuur rechts.

De liefhebbers willen onder de motorkap kijken en bewonderen alle extra's op en aan de auto. Prijs, importmogelijkheden, alles wordt besproken. Regelmatig wordt een bod gedaan. Hij kan met winst achtergelaten worden. Dat doen we dus voorlopig nog even niet.

De service bij een beurt is perfect. Onze Zuidkaper wordt zelfs gratis gewassen.

De gesprekken met de Canadezen zijn leuk, ze zijn geïnteresseerd en willen, net als Nederlanders trouwens, graag weten wat je van hun land vindt. Ze geven ook welkome informatie over te rijden routes en plekken die we zéker moeten bezoeken. Daarna de gebruikelijke waarschuwingen voor overstekende elanden en de zwarte beren. Vaak gevolgd door een kleurrijk verhaal over een confrontatie tussen mens en beer. Waarna de laatste meestal wordt gedood, want eenmaal agressie tegen mensen betekent herhaling. Sinds vorige week zijn daar de grizzlies bijgekomen. Helaas zien we ze te weinig. Toevallig gisteren bleef zo'n zwarte jongen naast onze auto staan, zodat ik rustig een foto kon maken, wel met de deur dicht. "Take care" of "Have a safe trip" zijn altijd de laatste woorden van onze gesprekspartners. In een van de parken hadden we een ontmoeting met enkele bizons. Gelukkig compenseren andere dieren het gemis aan groot wild. 's Nachts horen we regelmatig wolven en coyotes huilen en vooral het gejoel van de loons, een eendensoort en het nationale symbool van Canada, klinkt 's avonds laat en 's morgens vroeg over de meren. De dollar wordt Looney genoemd omdat de beeltenis van de vogel op de munt staat.

Kamperen doen we meestal op campings, vooral in de Provincial Parks. Ze liggen op mooie plekken, vaak aan een meer of een rivier, hebben genoeg brandhout voor het kampvuur en zijn klein. Elke plek heeft veel ruimte en is voorzien van een picknickbank en een vuurplaats. Het verbaast ons dat na vier weken droogte nog volop gestookt mag worden met al die grote bossen om ons heen, terwijl er dagelijks vijftien nieuwe bosbranden ontstaan, alleen al in British Columbia.

Soms zien we helikopters met grote zakken water boven de bomen vliegen, op weg naar weer een nieuwe brandhaard. In het vliegtuigmuseum in Thunderbay vliegen we in een bombardier driedimensionaal mee naar zo'n enorme brand. Zelfs rook wordt het biocoopzaaltje ingeblazen en de stoelen waar we op zitten trillen mee met het vliegtuig. Dat het bestrijden van bosbranden een risicovol beroep is, bleek enkele weken geleden in de VS waar een aantal brandweerlieden in de vuurzee zijn omgekomen.

Kampeerders zijn er, net als bij ons, in soorten en maten. Drie soorten campers,

de zogenaamde RV's. recreation Vehicles. Elke camping heeft speciale plekken voor deze grote wagens. Geasfalteerde stroken met alle mogelijke aansluitingen. De grootste campers zijn qua grootte te vergelijken met onze touringcarbussen, maar dan ook nog eens met uitschuifdozen, airco's en uitklapbare satellietshotels op het dak. Van binnen natuurlijk van alle gemakken voorzien. Die mensen komen dan ook nauwelijks buiten. Bij mooi weer moet er toch tv worden gekeken, dus gaat er aan de buitenkant een grote klep hydraulisch omhoog en komt er een flatscreen tevoorschijn.

Achter deze autobussen hangt stevast een flinke personenauto voor de uitstapjes ter plekke. Achteruit rijden met deze combinaties is onmogelijk en daarom is daar bij de aanleg van campings en benzinestations rekening mee gehouden. De eigenaren zijn vaak pensionado's die meedoen met de vogeltrek. De zomermaanden naar het noorden en in de winter naar Florida of Arizona. "Silverbirds" is een toepasselijke

bijnaam.

Dan heb je de fifth-wheel. Dit is een grote caravan, gekoppeld op een pickup-truck, zoals bij ons de trucks met opleggers. Ook heel groot, ook vaak uitschuifdozen, maar je hoeft geen extra auto mee te nemen.

De pickups met opzet-caravan zijn ook bij ons bekend.

Sinds het begin van de schoolvakantie komen we tentkampeerders tegen en is het gezelliger geworden op de campgrounds.

Wat minder prettige kampeergasten zijn de mosquito's en de blackflies. In wolken komen ze ons soms tegemoet. We hebben diverse spuitbussen en smeermiddelen gebruikt, maar de beloofde werking van minstens zes uur kun je met een korreltje zout nemen. Gewoon veel kleren aan, baard laten staan en een hoed op met net eroverheen.

Veel campinggasten hebben een Gazebo, een soort gaastent die ze over de picknickbank zetten. Gelukkig is de laatste twee weken het ergste leed geleden en kon de baard weer geschoren worden.

We zochten oude bekenden op. Eerst Akke Engelbertink en haar partner Rob, ook een geboren Nederlander. Ze wonen boven op de hoogste heuvel van en in het centrum van Kelowna, een mooi gelegen stad niet ver van Vancouver. Akke is een oud-leerling uit Weerselo die met haar ouders op haar dertiende emigreerde. Ze werkt als reisconsultant voor een grote reisorganisatie. Ze is nog steeds blij met de beslissing van haar ouders en geniet van het leven in Canada. Net als Rob, eerst piloot en nu makelaar. Én hij maakt zijn eigen wijn. Even uitleggen. De tax op alcohol is hier hoog. Dus koop je een doe-het-zelf pakket, inclusief flessen en kurken en maak je zelf wijn. Het pakket is zonder alcohol, dus geen accijns. Die ontstaat vanzelf. Een redelijke fles wijn kost minimaal \$ 12. Zelfgemaakte wijn nog geen \$ 2 per fles. Tel uit je winst. En het belangrijkste: hij smaakt uitstekend! Zo ook de bijbehorende maaltijd op het terras, terwijl de herten door de tuin lopen. Een volle maan komt op van achter de bergen. Hoe mooi kan het leven zijn.

Hoe mooi kan het leven zijn.

Twee dagen later zijn we in Chilliwack bij Annet en Johan. Annet ontmoetten we diverse keren tijdens onze fietsreis door Nieuw Zeeland in 1999. Zij emigreerden in 2005. Johan had al een baan geregeld in de kassenbouw, ook al zijn vak in Nederland. Net als Akke wonen ze prachtig met de natuur binnen handbereik. Annet heeft een eigen atelier, importeert een Nederlands product en geeft workshops. 's Avonds eten we in de tuin en net als bij Akke bijgepraat en de verschillen tussen het leven in Nederland en Canada nog eens doorgenomen.

Het waren beide keren heel gezellige (het enige onvertaaltbare Nederlandse woord!) avonden waar we nog vaak aan terug zullen denken. Akke, Annet, Rob en Johan: bedankt!

Op de Nederlandse wijngaard Fort Berens bij Lilloet ontmoeten we Erica en Michel met hun oude Volvo 6X6. Tukkers uit Oldenzaal die hun reis in februari begonnen en nu op weg zijn naar Midden-Amerika. Uiteraard ervaringen uitgewisseld met een uitstekende fles rosé. Zij gaan op internet door het leven als "Dutchiesgoglobal" en schrijven af en toe een stukje in de TC/Tubantia.

Dit keer dus geen dagboekverslag, maar zo van alles en nog wat over wat ons opvalt en bezighoudt.

O ja, het verhaal vanavond op de camping aan de rand van Whitehorse afgemaakt. De Cassiar Highway was lang maar soms ook zo hobbelig dat we het typen even moesten onderbreken. Vandaar.

Een Hartelijke groet vanuit Whitehorse!